

Masterplan

Ruimte voor de Vecht

Augustus 2009

Ruimte voor de
Vecht

Colofon

28 augustus 2009

CS

Programmteam Ruimte voor de Vecht

Auteurs

Rienko Baarslag *gemeente Zwolle*
Herbert Bos *provincie Overijssel*
Alfred Gijlers *gemeente Ommen*
Wim van der Griendt *provincie Overijssel*
Luc Jehee *provincie Overijssel*
Jan van Klompenburg *Waterschap Regge en Dinkel*
Henk Kloosterboer *Waterschap Groot Salland*
Nicole Lamers *gemeente Dalftsen*
Jan van der Molen *Waterschap Velt en Vecht*
Alwin te Rietstap *gemeente Hardenberg*
Philip Scheepers *Staatsbosbeheer*
Elizabeth Stoit *Vechtdalmarketing*

Adresgegevens

Provincie Overijssel
Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
Fax 038 425 48 88
www.provincie.overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

Inhoudsopgave

1 Samen verder	4	4 Wat willen we bereiken – de visie	17
1.1 Ontwikkeling gestart in 1994	4	4.1 De visie – het beeldenmanifest	17
1.2 Kern en inkadering van de opgave	5	4.2 Vervolgstappen	20
1.3 Richtinggevende statements	5		
1.4 Het masterplan als leidraad voor planvorming	6		
2 De Vecht – historie, kansen en knelpunten	7	5 Hoe bereiken we dit – de uitvoeringsstrategie	21
2.1 De Vecht in historisch perspectief	7	5.1 De pijlers – samenhang en ruimtelijke kwaliteit	21
2.2 De Vecht en veiligheid	8	5.2 De veilige halfnatuurlijke laaglandrivier	22
2.3 De Vecht en de aanbevelingen van Commissie Veerman	10	5.3 Samenhang in het Vechtdal – behoud en versterking ruimtelijke kwaliteit	24
2.4 De Vecht en waterkwaliteit en natuur	10		
2.5 Vervolgstappen	11	6 Proces, organisatie en afspraken	28
3 Het Vechtdal – historie, kansen en knelpunten	12	6.1 Procesafspraken	28
3.1 Het Vechtdal in historisch perspectief	12	6.2 Organisatie	28
3.2 Landbouw in het Vechtdal	12	6.3 Middelen	29
3.3 Vrijtijdseconomie in het Vechtdal	13	6.4 Planning	29
3.4 Natuur in het Vechtdal	14	6.5 Communicatie en participatie	30
3.5 Sociale verbondenheid en waterbewustzijn in het Vechtdal	14	6.6 Duits-Nederlandse samenwerking	30
3.6 Vervolgstappen	15		

1 Samen verder

De provincie Overijssel heeft in 2007 het initiatief genomen tot het programma Ruimte voor de Vecht. Dit is een samenwerkingsprogramma waarin gemeenten, provincie Overijssel en waterschappen, het Overijssels Particulier Grondbezit, het Regionaal Bureau voor Toerisme en Staatsbosbeheer samenwerken aan de veiligheid van de Vecht en de integrale versterking van het Vechtdal. De doelstellingen van het programma Ruimte voor de Vecht zijn samengevat:

1. zorgdragen voor de waterveiligheid voor mens en dier in het Vechtdal;
2. het creëren van een sociaaleconomische impuls;
3. integraal realiseren van de natuuropgaven (zowel water- als landnatuur) .

Om deze doelstellingen te bereiken is afgesproken om in 2009 het Masterplan Ruimte voor de Vecht op te stellen. Het masterplan bestaat uit de volgende drie delen.

- Deel I is dit document waarin de visie en uitvoeringsstrategie om deze visie te realiseren is beschreven.
- Deel II is het uitvoeringsprogramma waarin de uitvoeringsprojecten voor de komende jaren zijn benoemd.
- Deel III is het beeldenmanifest waarin de visie wordt verbeeld.

Hierop vooruitlopend is op 4 juni 2009 de realisatieovereenkomst Ruimte voor de Vecht 2009 al getekend. Deze gezamenlijke delen van het masterplan moeten gezien worden als een inspirerend kader voor de ontwikkelingen in de regio. Het plan geeft zicht op de toekomst, de weg er naar toe en de projecten die gezamenlijk worden opgepakt.

1.1 Ontwikkeling gestart in 1994

Al 15 jaar benoemen de partners binnen het Vechtdal de wens om een impuls te geven aan de rivier de Vecht. Dit Masterplan Ruimte voor de Vecht, ligt daarom in het verlengde van het gebiedsgericht beleid Vecht-Regge, zoals dat in 1994 is gestart door partijen langs Vecht en Regge. In 1996 is er in het gebiedsperspectief Vecht en Regge sprake van omvorming van de Vecht tot een 'levende rivier' vanuit de wens naar versterking van veiligheid, gebiedskwaliteit en biodiversiteit. In 1997 is vervolgens door Rijkswaterstaat, waterschappen en de provincie Overijssel een toekomstvisie voor het Nederlandse deel van de rivier de Vecht opgesteld, de zogenaamde Vechtvisie. De combinatie van de Vechtvisie en het gebiedsperspectief bood goede aanknopingspunten voor de Vecht als drager voor een brede gebiedsontwikkeling van het Vechtdal. In 2005 heeft de provincie Overijssel het Atelier Overijssel gevraagd om een studie uit te voeren naar de mogelijkheden van deze gebiedsontwikkeling. Het resultaat, 'De levende Vecht', is in 2007 gepresenteerd. In datzelfde jaar hebben acht overheden uit Duitsland en Nederland onder aanvoering van Waterschap Velt en Vecht een grensoverschrijdende samenwerking opgezet om de Vechtvisie uit 1997 te actualiseren en te internationaliseren. Om al deze initiatieven te richten heeft de provincie Overijssel in 2007 het initiatief genomen tot het programma Ruimte voor de Vecht. In dit programma werken de gemeenten

Zwolle, Dalfsen, Ommen en Hardenberg, de Waterschappen Groot Salland, Velt en Vecht en Regge en Dinkel, Staatbosbeheer, het Regionaal Bureau voor Toerisme, het Overijssels Particulier Grondbezit en de provincie Overijssel samen. In het najaar van 2008 is het Startdocument Masterplan Ruimte voor de Vecht bestuurlijk vastgesteld binnen gemeenten, waterschappen en provincie. Hiermee is de keuze voor verdere omvorming van de Vecht als halfnatuurlijke laaglandrivier nogmaals bevestigd. In ditzelfde startdocument is ook benoemd dat in 2009 het masterplan zou worden gepresenteerd. In dit masterplan verbeelden we onze visie op de Vecht en Vechtdal en benoemen we onze principes en bouwstenen voor toekomstige ontwikkelingen.

1.2 Kern en inkadering van de opgave

De opgave van het programma Ruimte voor de Vecht laat zich samenvatten in het garanderen van de waterveiligheid, het creëren van een sociaaleconomische impuls en het realiseren van de natuuropgaven in het Vechtdal. Dit doen we in samenhang met andere ontwikkelingen en door versterking van de ruimtelijke kwaliteit in het gebied.

De kern van het programma wordt gevormd door de verdere toekomstvaste omvorming van de rivier de Vecht tot een veilige, herstelde halfnatuurlijke laaglandrivier. Deze omvorming wordt integraal opgepakt zodat veiligheid, ook bij klimaatverandering of veranderend IJsselmeerpeil voor de

toekomst is gegarandeerd. Tegelijkertijd worden de kansen en opgaven voor waterkwaliteit, natuur, recreatie, landbouw, landschap en cultuur meegenomen.

Het programma beperkt zich niet alleen tot de rivier de Vecht. Overige ontwikkelingen binnen het Vechtdal die een relatie hebben met de rivier nemen we mee. Hiervoor denken we aan ontwikkelingen binnen een zone van circa vijf kilometer ten noorden en ten zuiden van de rivier. De rivier de Regge is weliswaar onderdeel van het stroomgebied van de Vecht, maar maakt voor wat betreft te nemen maatregelen geen onderdeel uit van het programma Ruimte voor de Vecht. Ontwikkelingen binnen het Vechtdal die geen ondubbelzinnige relatie hebben met de rivier vormen geen onderdeel van het programma Ruimte voor de Vecht. Wel is er intensieve afstemming met dergelijke projecten zoals bijvoorbeeld het project N 340.

1.3 Richtinggevende statements

Onze gezamenlijke richting is vormgegeven in de vijf statements zoals verwoord in het Startdocument Masterplan. Deze statements zijn ook onderdeel van de Duits-Nederlandse Vechtvisie. Daarmee zijn ze niet alleen in Nederland, maar in het hele Vechtdal richtinggevend! De vijf statements zijn:

1. ga voor de volle winst van de levende rivier;
2. maak en behoud het winterbed als grote open ruimte voor landbouw, natuur, recreatie en landschap;

3. maak de rivier de voorkant van het Vechtdal;
4. organiseer de bezoekersstromen;
5. maak de Vecht manifest.

Deze statements geven richting aan het behalen van de doelstellingen. In combinatie met de bestaande kwaliteiten van het gebied zijn ze richtinggevend voor de versterking van de ruimtelijke kwaliteit in het Vechtdal. Deze combinatie vormt de basis voor de verdere uitwerking en vertaling van de Omgevingsvisie van de provincie Overijssel voor het Vechtdal. Tegelijkertijd zijn binnen de kaders van de waterveiligheid deze statements in combinatie met de rivierkundige principes leidend voor de toekomstige inrichting van de rivier.

1.4 Het masterplan als leidraad voor planvorming

Het Masterplan Ruimte voor de Vecht vormt een leidraad voor onze gezamenlijke planvorming en uitvoering voor de komende jaren. Het zal vooral kaders geven voor het proces en de realisatie van de gebiedsontwikkeling Ruimte voor de Vecht. Hiervoor wordt de volgende opzet van het masterplan aangehouden:

1. INSPIRATIE: het beeldmanifest Vecht en Vechtdal. Invulling en verbeelding van de vijf statements als basis voor de gezamenlijke planvorming in de komende jaren;
2. RICHTEN: de uitvoeringsstrategie. Het in samenhang met elkaar, in verbondenheid tussen rivier en rivierdal en met

ruimtelijke kwaliteit, ontwikkelen van realisatieprojecten in het Vechtdal;

3. VERSNELLEN: het uitvoeringsprogramma Vecht en Vechtdal 2009. Het gezamenlijk versneld uitvoeren van de projecten die bijdragen aan onze visie.

Om te laten zien dat we werkelijk de gezamenlijke ambities willen realiseren, is besloten om versneld het uitvoeringsprogramma te realiseren. Dit jaar (2009) is al gestart met geen-spijt-projecten die passen in de statements van Ruimte voor de Vecht. Daarvoor is een bestuurlijke realisatieovereenkomst getekend op 4 juni 2009. De uitvoering is voortvarend ter hand genomen en de eerste projecten zijn gerealiseerd. Op 26 juni jl. is het eerste project, de haven uit het Vechtpark in Hardenberg, opgeleverd.

2 De Vecht – historie, kansen en knelpunten

In de voorgaande eeuwen stroomde de Vecht als een sterk meanderende rivier door een eroderend landschap. De waterstand in de rivier was (en is) sterk afhankelijk van neerslag waardoor de Vecht in de zomer een ondiepe, sterk meanderende rivier was en in de winter kon overstromen door brede overstromingsvlakten. In de loop van de tijd is de Vecht genormaliseerd, gekanaliseerd en gereguleerd. De primaire waterkeringen langs de Vecht voldoen op hoofdlijnen voor wat betreft de hoogte van de dijken. Wel is er sprake van een aantal lokale knelpunten en zijn maatregelen noodzakelijk. Onder invloed van klimaatverandering nemen de maatgevende waterstanden in de toekomst toe en neemt de omvang van het hoogwaterprobleem toe. Dit betekent dat voor het ontwerp van de nieuwe rivier de klimaatverandering mee wordt genomen als uitgangspunt. Hoogwaterverlaging kan bereikt worden door maatregelen zoals verdere rivierverruiming of het afgraven van het winterbed om daarmee ook in verticale zin de rivier meer ruimte te geven. De invloed van een eventuele peilstijging op het IJsselmeer conform Commissie Veerman loopt tot aan Ommen. Omdat er pas in 2015 duidelijkheid zal zijn over de omvang van peilverandering op het IJsselmeer, zullen het ontwerp en eventuele maatregelen in het traject benedenstrooms van Ommen voldoende robuust moeten zijn.

2.1 De Vecht in historisch perspectief

De rivier de Vecht ontspringt in de Duitse deelstaat Nordrhein-Westfalen in het westelijke Münsterland en stroomt via de deelstaat Niedersachsen naar Nederland. Bij de Haandrik komt de Vecht ons land in om ten slotte na een lengte van 167 kilometer bij de stad Zwolle samen te stromen met het Zwarte Water. Zowel de Steinfurter Aa als de Dinkel en de Regge zijn natuurlijke zijtakken van de Vecht. De Regge is hierbij in lengte en in bijdrage de belangrijkste zijtak. Het totale stroomgebied heeft een oppervlakte van bijna 3.800 km², ongeveer gelijkwaardig verdeeld tussen Nederland en Duitsland. In de voorgaande eeuwen stroomde de Vecht als een sterk meanderende rivier door een eroderend landschap. De waterstand in de rivier was (en is) sterk afhankelijk van neerslag waardoor de Vecht in de zomer een ondiepe, sterk meanderende rivier was, met plaatselijke zandbanken. In de winter kon de rivier stromen door brede overstromingsvlakten.

Tot ver in de negentiende eeuw heeft de rivier een transportfunctie gehad, onder andere het Bentheimer Zandsteen voor het Paleis op de Dam werd vanuit Duitsland per schip naar Zwolle vervoerd. De scheepjes, zogenaamde zompen waren aangepast aan de lage waterstanden, ze hadden een platte bodem en geringe diepgang.

De rivier bevindt zich anno 2009 niet meer in zijn oorspronkelijke toestand. In de loop van de tijd is de Vecht genormaliseerd, gekanaliseerd en gereguleerd. Alleen al aan Nederlandse zijde zijn in totaal 69 rivierarmen afgesneden waardoor de rivier 30 km korter is geworden. Hierdoor is de Vecht zich dieper gaan insnijden. Kanalisatie heeft plaatsgevonden door het dwarsprofiel te vergroten en de oevers te beschermen met stenen beschoeiing. Regulering van de rivier was vervolgens nodig om verdroging en verdere uitschuring tegen te gaan; tussen 1911 en 1916 zijn dan ook de zeven Vechtstuwen gebouwd, waarvan er nu nog zes over zijn. Ook in de belangrijkste zijtak, de rivier de Regge, heeft begin 19e eeuw kanalisatie en regulering plaatsgevonden, waarbij meanders zijn afgesneden en stuwen zijn geplaatst. Vergelijkbaar met de ambitie voor de Vecht vinden er Reggeherstelprojecten plaats, waarin de gekanaliseerde Regge op verschillende plaatsen omgevormd wordt tot een dynamisch en veerkrachtig riviersysteem.

2.2 De Vecht en veiligheid

De Vecht bestaat met betrekking tot hoogwaterproblematiek uit twee verschillende trajecten, met elk een eigen overschrijdingskans. Het traject tussen Ommen en het Zwarte Water is beveiligd door primaire waterkeringen. Deze keringen vallen onder de verantwoordelijkheid van de rijksoverheid en worden beheerd door het Waterschap

Groot Salland. De rijksoverheid heeft voor deze keringen een norm vastgesteld die uitgaat van een overstromingskans van eens in de 1.250 jaar. Het water wordt tussen de grens bij Emlichheim (D) en Ommen gekeerd met behulp van regionale waterkeringen. Deze keringen vallen onder de verantwoordelijkheid van de provincie en worden beheerd door het Waterschap Velt en Vecht en het Waterschap Regge en Dinkel. Voor deze keringen geldt de norm eens per 200 jaar. Op dit moment, anno 2009, is de waterveiligheid in het Vechtdal conform de normen. De primaire keringen langs de Vecht op het gedeelte Zwarte Water tot aan Dalfsen zijn getoetst op basis van de nu geldende randvoorwaarden 2001 en zijn als voldoende gekwalificeerd. Om deze bestaande veiligheid te behouden worden iedere vijf jaar nieuwe randvoorwaarden voor veiligheid van primaire keringen vastgesteld. Het Waterschap Groot Salland is dan ook begonnen met de toetsing van de veiligheid van de primaire keringen aan de randvoorwaarden 2006.

De maatgevende waterstanden langs de primaire waterkeringen worden elke 5 jaar wettelijk vastgesteld. De huidige, wettelijke maatgevende hoogwaterstanden zijn weergegeven in de zogenaamde Hydraulische Randvoorwaarden 2006. De veiligheidstoets is gebaseerd op de maatgevende waterstanden langs de primaire kering zoals deze passen bij de HR2006.

De maatgevende waterstanden voor de regionale keringen in 2006 vastgesteld door Gedeputeerde Staten. In 2008 hebben de beheerders de eerste toetsing van deze keringen afgerond. In de nieuwe Waterwet, die naar verwachting begin 2010 van kracht wordt, is de periodieke toetsing van regionale waterkeringen en het periodiek afleiden van hydraulische randvoorwaarden opgenomen. In het hoogwateronderzoek zijn nieuwe maatgevende waterstanden voor de regionale waterkeringen onderzocht op basis van de nieuwste inzichten.

De twee belangrijkste wijzigingen van de nieuwe randvoorwaarden zijn dat de status van de dijken over het deel Dalfsen-Ommen is gewijzigd van regionale keringen naar primaire keringen en dat de zogenaamde maatgevende afvoer verhoogd is van 470 naar 550 m³/sec. Concreet betekent dit dat de waterkeringen langs de Vecht hogere waterstanden moeten kunnen verwerken. Op dit moment wordt door de waterschappen de hoogte, stabiliteit en sterkte van de dijken langs de Vecht getoetst. Dit is een arbeidsintensief proces, dat uiteindelijk in 2010 zal zijn afgerond. Op basis van deze toetsing kan vervolgens in 2011 worden bekeken welke extra maatregelen noodzakelijk zijn om het huidige veiligheidsniveau te behouden en wanneer die gerealiseerd moeten zijn. Om alvast een indicatie te krijgen van de toekomstige veiligheidsopgave is in het hoogwateronderzoek een vergelijking

gemaakt tussen de verwachte maatgevende hoogwaterstanden in 2020, 2050 en 2100 (incl. klimaattoets) en de huidige hoogte van de keringen.

Wat betreft de hoogte van de dijken is de situatie van de Vecht voor een belangrijk deel op orde, ook voor de situatie na 2020.

- De primaire waterkeringen langs de Vecht, zijnde de keringen benedenstrooms van Ommen voldoen (toetsing aan normen 2006) op hoofdlijnen voor wat betreft de hoogte van de dijken. Wel is er sprake van een aantal lokale knelpunten voornamelijk in het gebied tussen Ommen en Dalfsen. In dit gebied zijn maatregelen noodzakelijk.
- De regionale waterkeringen vanaf de grens tot aan de stuw Hardenberg voldoen redelijk qua dijkhoogtes (dat wil zeggen de maatgevende waterstanden zijn lager dan de kruinhoogtes minus de waakhoogtes).
- Vanaf de stuw Hardenberg tot aan de brug bij Ommen is er minder sprake van dijken, maar meer van natuurlijk reliëf (de Vecht loopt echt in een dal). Uit het hoogwateronderzoek volgt dat de bestaande hoogwaterlijn (lijn met punten waar hoogwater verwacht kan worden) niet langer klopt. Dit geeft geen veiligheidsproblemen, maar betekent wel dat op korte termijn een nieuwe hoogwaterlijn moet worden vastgesteld.

Het gaat hierbij nadrukkelijk om de toets op dijkhoogten; deze dijkhoogte is maar één van de normen waarop getoetst wordt. Ook als de dijk hoog genoeg is, kan uit de huidige

toetsingsronde nog blijken dat er aanvullende maatregelen nodig zijn voor de stabiliteit van de dijken.

Omdat het doel is een toekomstvaste rivier te realiseren is de klimaatverandering meegenomen in het onderzoek. Onder invloed van klimaatverandering nemen de maatgevende waterstanden in de toekomst toe. Voor het zichtjaar 2050 betreft dit een toename van 0,2 m en voor het zichtjaar 2100 een toename van 0,4 m. Hierdoor neemt de omvang van het hoogwaterprobleem toe. Over het Vechtraject tussen Hardenberg en Dalfsen zijn maatgevende waterstanden voor het zichtjaar 2100 hoger dan de kruinhoogte minus de waakhoogte. Dit betekent dat voor het ontwerp van de nieuwe rivier de klimaatverandering mee wordt genomen als uitgangspunt.

De geconstateerde veiligheidsopgave, in combinatie met de wens om de rivier in te richten als een halfnatuurlijke laaglandrivier is nader onderzocht. In dit onderzoek is gekeken naar het effect van verschillende rivierkundige maatregelen op het hoogwaterpeil in de Vecht. Bij maatregelen valt te denken aan het verruimen van de rivier, het afgraven van het winterbed, het meanderen van het zomerbed, nevengeulen, het verhogen of verplaatsen van dijken en het opheffen van hydraulische knelpunten. Het onderzoek heeft geleid tot een blokkendoos met mogelijke maatregelen als ontwerphulp voor het proces tot integrale inrichting. Doordat van alle

mogelijke maatregelen een goed inzicht is in de effecten op het maatgevende hoogwater is het mogelijk om de robuustheid van deze maatregelen te realiseren. Op deze wijze blijven de waterkeringen langs de Vecht voldoen aan de gestelde eisen.

Als de formele toetsing van de primaire keringen in 2011 afgerond is, kan, in overleg met het Rijk (als financier), definitief worden bepaald welke maatregelen worden uitgevoerd. Dat kunnen rivierverruimende maatregelen zijn maar ook, als het niet anders kan, het versterken en verhogen van dijken. De keuze voor maatregelen is afhankelijk van de financiering, maar vooral ook van de ambities en voorkeuren van de gezamenlijke overheden in het Breed Bestuurlijk Overleg. Om hier helderheid in te krijgen is het wenselijk één of meerdere regionale voorkeursvarianten (voorontwerpen) te ontwikkelen. Onderdeel van deze varianten zijn in ieder geval de bouwstenen van een halfnatuurlijke laaglandrivier. Dit ontwerpproces wordt samen met de betrokkenen uit het gebied opgepakt.

2.3 De Vecht en de aanbevelingen van Commissie Veerman

In de afgelopen maanden is er veel gesproken over de aanbevelingen van de Commissie Veerman met betrekking tot het eventueel verhogen van het IJsselmeerpeil. Deze verhoging is gerelateerd aan de noodzaak om voldoende water te kunnen

blijven spuien in een (stijgende) Waddenzee en de wens om een zoetwaterbuffer te creëren voor droge perioden. Duidelijk is dat deze eventuele verhoging van het IJsselmeerpeil ook invloed zal hebben op het waterpeil in de Vecht. In de nabije toekomst zullen de aanbevelingen van de Commissie Veerman onderzocht worden door de gezamenlijke waterschappen en provincies rondom het IJsselmeer.

Indicatief zijn mogelijke effecten van verschillende verhogingen van het IJsselmeerpeil berekend met het hoogwatermodel. Hiervoor zijn verschillende situaties (zomerpeil, hoogwatersituatie, extreme hoogwatersituatie) doorgerekend met verschillende IJsselmeerpeilverhogingen (0,5, 1 en 1,5 meter). Uit deze onderzoeken blijkt het volgende:

- bij een gestuwde Vecht (zomerpeil) werkt de peilverhoging van 0,5 en 1 meter door tot aan de stuw van Vechterweerd. Bij 1,5 m peilverhoging is dit tot aan de stuw bij Vilsteren;
- bij een ongestuwde Vecht (hoogwater) werkt de peilverhoging van 0,5 meter door tot aan stuw Vilsteren en de peilverhoging van 1 en 1,5 meter door tot aan Ommen.

Een sterke IJsselmeerpeilverhoging conform de wens van Commissie Veerman zal significante effecten hebben op de waterpeilen van de Vecht, maar ook op andere functies als natuur en landbouw. Echter een definitief besluit over de

aanbevelingen van de commissie (peilverhoging) wordt niet eerder verwacht dan in het jaar 2015.

Voor de uitwerking van maatregelen benedenstrooms van Vechterweerd is het daarom van groot belang om blijvend en gedetailleerd, te onderzoeken wat het effect is van een stijging van het IJsselmeerpeil op de Vecht. Inrichtingsplannen die worden ontwikkeld voor het benedenstroomse deel van de Vecht moeten rekening houden met de huidige onzekerheid over het te nemen peilbesluit. Dit betekent robuuste ontwerpen en weloverdachte fasering.

2.4 De Vecht en waterkwaliteit en natuur

De waterkwaliteit van de Vecht is sinds de jaren zeventig sterk verbeterd, door de regulering van het lozen op oppervlaktewater en aanvullende maatregelen. Op dit moment is de waterkwaliteit stabiel. Knelpunten in de waterkwaliteit liggen op dit moment nog in de diffuse bronnen en de uitstroom vanuit RWZI's. Tot slot resulteert de lage stroomsnelheid in de zomer in een laag zuurstofgehalte van het water. De chemische waterkwaliteit zal onder invloed van het vigerende beleid langzaam verder verbeteren en is voor de ecologie ook nu al niet meer het belangrijkste knelpunt.

De huidige ecologische waterkwaliteit kan als volgt beschreven worden:

- de water- en oevervegetaties hebben een slechte

ecologische kwaliteit als gevolg van onnatuurlijke inrichting (besteende oevers). Ook de grote diepte van de rivier is een knelpunt, omdat het gebrek aan zonlicht een bodemflora verhindert;

- de macrofaunagemeenschap is niet bijzonder soortenrijk. Er zijn ook relatief weinig echte riviersoorten aanwezig. Oorzaak van de matige macrofauna zijn de onnatuurlijke inrichting, het gebrek aan vegetatie en de onnatuurlijke hydrologie (weinig dynamiek). Van de wél aanwezige riviersoorten zijn de Rivierrombout en Weidebeekjuffer te noemen (Libellen waarvan de larven in de Vecht leven);
- de visgemeenschappen hebben een goede kwaliteit. Ook typische riviersoorten (o.a. Winde) en trekvissen (o.a. Kwabaal) komen voor.

Om de ecologische waterkwaliteit te versterken, worden in de periode 2011-2027 vanuit de Kaderrichtlijn Water inrichtingsmaatregelen genomen door de waterschappen. Deze inrichtingsmaatregelen sluiten naadloos aan bij de halfnatuurlijke Vecht.

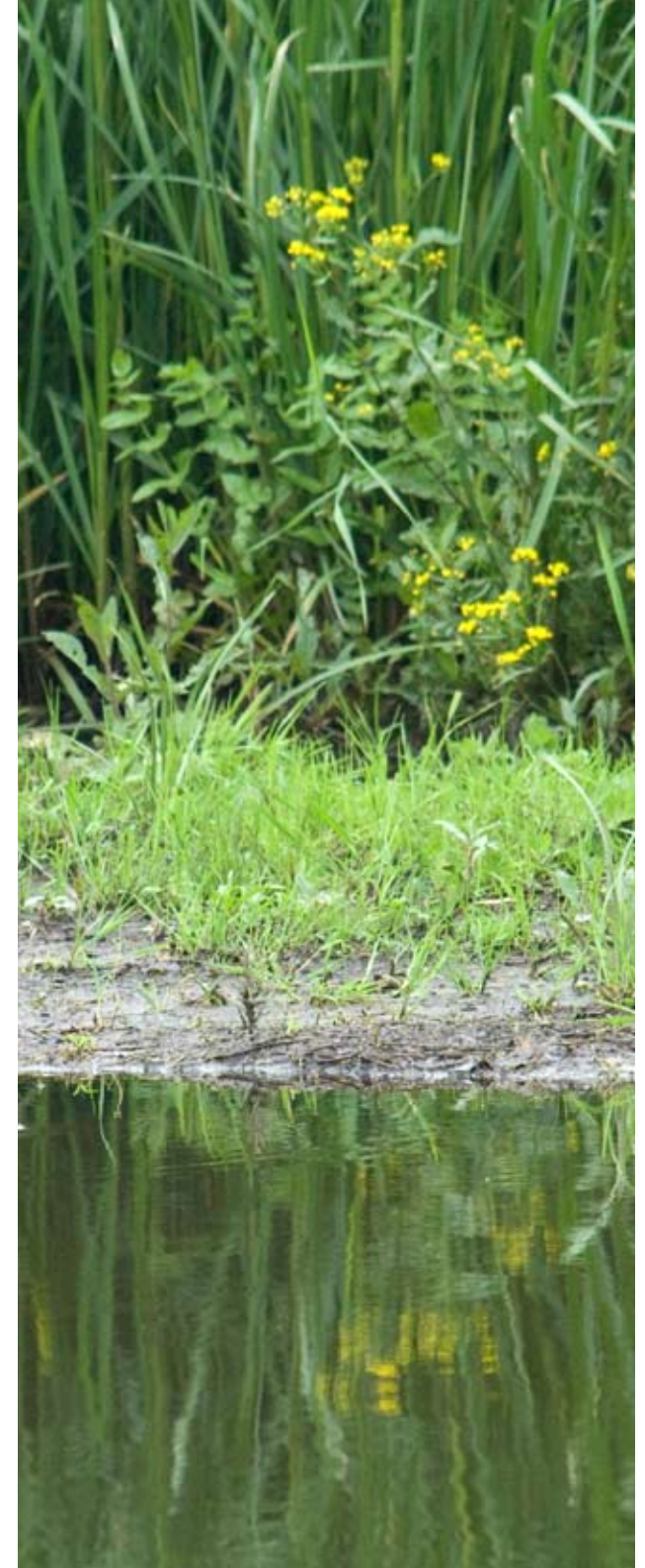
2.5 Vervolgstappen

Op basis van het uitgebreide Vechtonderzoek kunnen we de volgende vervolgstappen benoemen:

- een aantal bestaande knelpunten kunnen op korte termijn worden opgepakt. Het gaat daarbij vooral om opstuwing

als gevolg van bruggen en stuwen in het stroombed;

- de volledige toetsing op veiligheid zal pas begin 2011 zijn afgerond. Als voorbereiding op het overleg met het Rijk moeten de samenwerkende overheden beginnen met het ontwikkelen van één of meerdere toekomstvast regionale voorkeursvarianten (voorontwerpen) voor de hele rivier op basis van integrale en participatieve planvorming. Deze voorkeursvarianten kunnen we ontwikkelen met behulp van de blokkendoos met rivierkundige maatregelen;
- de grote invloed van een eventuele peilverhoging op het IJsselmeer vraagt extra aandacht en robuustheid voor eventuele maatregelen in het gebied benedenstrooms van Ommen.

3 Het Vechtdal – historie, kansen en knelpunten

De grootste kracht van het Vechtdal ligt in de unieke combinatie van rust, ruimte, de rivier, het landschap, de cultuur, de historie en de natuur. Het Vechtdal is een idyllisch landschap met als kroonjuweel een (deels onzichtbare) Vecht. De kwaliteit van het Vechtdal als leefomgeving voor bewoners van het Vechtdal is hoog en kan en mag ook niet ingrijpend veranderd worden. De landbouw vervult van oudsher een belangrijke rol in het beheren van het landschap in het Vechtdal. Het perspectief voor de landbouw in het Vechtdal wordt echter beperkt door de minder goede verkaveling, maar ook door de toenemende ruimtevraag. Toerisme kent een dalende tendens door verschillende oorzaken, zoals verandering in de markt en maatschappelijk culturele trends. De realisatie van de EHS is een grote opgave die een integrale aanpak vraagt. De verbondenheid van de Vechtdalbewoners met de rivier (en daarmee het waterbewustzijn) en de verbondenheid tussen de steden en dorpen langs de Vecht onderling is niet groot. Het is wenselijk als deze samenhang in het Vechtdal versterkt wordt.

3.1 Het Vechtdal in historisch perspectief

Het Vechtdal is meer dan de Vecht en het winterbed alleen. Het Vechtdal is een kleinschalig landschap van contrasten, open en dicht, licht en donker, beslotenheid en vergezichten. Het Vechtdal is mede door mensenhand gevormd, landbouwers, landeigenaren en handelaren. Specifieke tekens in het landschap getuigen van een bijzondere regio, waarin is gevochten, gelachen en gehuild. De linies, de domeinen en begraafplaatsen zijn zichtbaar aanwezig. De grote hoeveelheid goed onderhouden en beroemde landgoederen benadrukken het gevoel van luthof. De oudere resten vormen net als de Vecht zelf een verborgen laag in het landschap. De bewoning toont respect voor de natuurlijke gedaante van de Vecht. De nederzettingen zijn gesticht op gepaste afstand van de rivier, daar waar het landschap veilig is voor overstromingen. Aan de oude nederzettingen, zoals Junne, Varsen en Rheeze is te zien hoe het landschap gegroeid is. Zelfs de steden liggen op een redelijk landelijke manier aan de Vecht. Hoewel ze ooit aan de Vecht zijn ontstaan, hebben ze altijd afstand bewaard. Veel minder dan dorpen langs de grote Nederlandse rivieren zijn ze op de rivier georiënteerd. Pas recent is de Vecht weer als venster ontdekt. De grootste kracht van het Vechtdal ligt in de unieke combinatie van rust, ruimte, de rivier, het landschap, de cultuur, de historie en de natuur. Het Vechtdal is hiermee een idyllisch landschap met als kroonjuweel een (deels onzicht-

bare) Vecht. De kwaliteit van het Vechtdal als leefomgeving voor bewoners van het Vechtdal is hoog en kan en mag ook niet ingrijpend veranderd worden.

3.2 Landbouw in het Vechtdal

De landbouw is een belangrijke drager van de gebiedskwaliteit in het Vechtdal. Als beheerder van gronden zowel in het winterbed als binnendijs bepaalt zij in belangrijke mate het voorkomen van de regio. Gezien het belang van de landbouw als beheerder van de ruimtelijke kwaliteit in het gebied hebben wij de opgave om de landbouw juist in het Vechtdal een toekomstperspectief te bieden. Hiertoe is gestart met een onderzoek naar de huidige situatie en knelpunten.

De landbouw in het Vechtdal bestaat voornamelijk uit melkveehouderij en overig graasdierhouderij. Dit uit zich doordat 62% van het areaal grasland is en 21% maïs. Intensieve veehouderij en akkerbouw komen beperkt voor. Van de melkveehouders heeft het grootste deel (80%) 50 tot 110 melkkoeien.

Uit onderzoek is gebleken dat de verkavelingsstructuur van de landbouw in het Vechtdal voor ongeveer de helft van het gebied slecht tot zeer slecht is. Daarbij gaat het om het percentage huiskavels van bedrijven die hun bedrijfsgebouwen hebben in het gebied. Verder voelt de landbouw in het Vechtdal zich in toenemende mate ingeperkt door regel-

geving op gebied van natuur en water, maar ook door gebrek aan fysieke ruimte om te ondernemen. Hierdoor kunnen zij zich niet of nauwelijks aanpassen aan de eisen van de hedendaagse agrarische productie. Praktisch gesproken is er op specifieke locaties behoefte aan een structuurverbetering door herverkaveling.

3.3 Vrijtijdseconomie in het Vechtdal

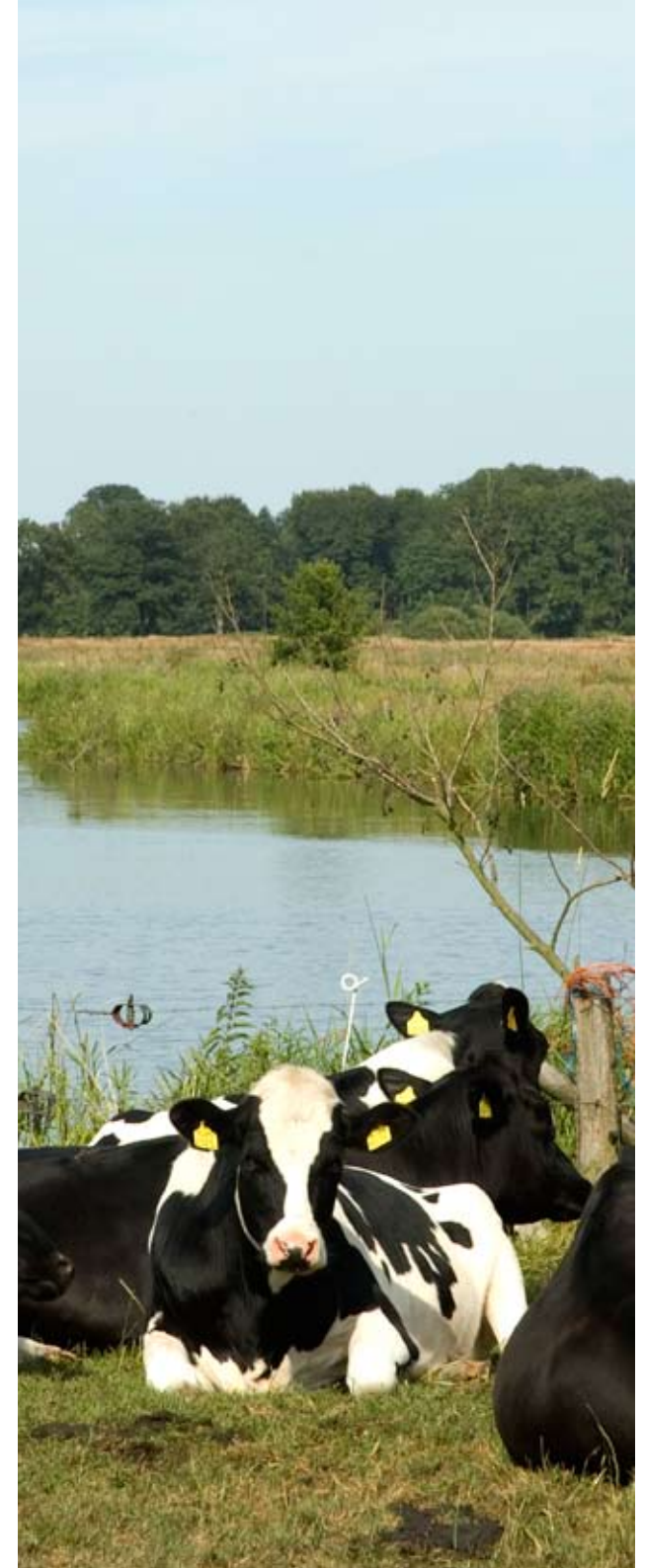
Een andere belangrijke economische drager in het Vechtdal vormt de vrijetijdseconomie (toerisme, cultuur, recreatie en sport). Toerisme vormt een belangrijke bron van inkomsten, zij het dat ondanks de landschappelijke kwaliteiten het bezoek terugloopt met 15% over de afgelopen 5 jaar. Dit komt onder andere door de toenemende, zowel binnenlandse als buitenlandse concurrentie, maar ook door te weinig innovatieve ontwikkeling binnen het recreatief-toeristische aanbod, waardoor niet meer voldoende wordt aangesloten op veranderende behoeften, in de vorm van beleving en arrangementen en doelgroepen.

Cultuur en cultuurhistorie is een belangrijke kwaliteit en drager van het gebied. Denk hierbij aan Kunstwegen, als combinatie van cultuur, landschap, kunst en natuur, maar ook aan de landgoederen in het gebied.

De vrijetijdseconomie zal sterker moeten aansluiten op de veranderende behoeften van de consument en moet meer profiteren van de aanwezige landschappelijke, culturele en

culinaire kwaliteit. De verborgen schatten moeten voor het voetlicht worden gebracht. Daarbij is het ook noodzaak om te zorgen dat we meer bezoekers buiten het hoogseizoen naar het Vechtdal zien te trekken, bijvoorbeeld door culturele festiviteiten, arrangementen en hoogwaardige voorzieningen. Door het laatste aspect zullen bezoekers worden verleid om meerdere dagen in het gebied door te brengen, waardoor hun bijdrage aan de lokale economie groter wordt. Naast de 'interne' organisatie in de vorm van de samenwerking tussen ondernemers en overheden, productvernieuwing en betere verblijfsrecreatieve mogelijkheden, is de bekendheid van de regio daarbuiten, van groot belang. Het Vechtdal, net als de Vecht, zal zichtbaarder moeten worden op de 'mental map' van de bezoeker die de kwaliteiten van het spannende landschap en de cultuur weet te waarderen. Hierbij is het onder andere ook van belang dat nog bestaande knelpunten op het gebied van voorzieningen (routes, paden, zitbanken, informatieborden, enz.) opgelost worden.

In het gebied wordt nog onvoldoende een herkenbare en samenhangende ruimtelijke kwaliteit ervaren. Het beeld is gefragmenteerd. Ook daardoor worden de toeristische potenties van rivier de Vecht tot op dit moment niet optimaal benut. Het versterken van de eigen en herkenbare kwaliteiten kunnen, samen met de Vecht als nieuwe economische drager,

de uitstraling en aantrekkelijkheid van het gebied sterk vergroten.

3.4 Natuur in het Vechtdal

Grote delen van het Vechtdal zijn aangewezen om deel uit te maken van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van Nederland. Binnen dit gebied wordt gestreefd naar natuurwaarden en inrichting conform de provinciale natuurdoelstellingen. Deze gebieden moeten uiterlijk in 2018 zijn ingericht. Concreet gesproken ligt er binnen het winterbed (ca. 4.200 ha) op dit moment een opgave van ca. 1.700 ha nieuwe natuur. Hiervan heeft ca. 800 ha inmiddels een passende (natuur)-bestemming.

De parels in de Vechtdal EHS zijn zo uniek, dat ze onderdeel uitmaken van Natura 2000, het netwerk van belangrijke Europese natuurgebieden. In het Vechtdal gaat het dan om het Natura 2000-gebied Vecht-Beneden Regge; de uiterwaarden van Arriën tot Beerze en de Junner en Arriër koelanden. Voor dit gebied wordt een beheerplan opgesteld met maatregelen om de kwaliteiten van dit gebied te bewaren en te versterken. De inrichting van de halfnatuurlijke rivier zal met deze gebieden rekening moeten houden. Langs de Vecht liggen nog steeds oude, afgesneden en zeer waardevolle meanders. Een deel hiervan staat aan één kant in open verbinding met de rivier. Alle stadia van verlanding

komen hier voor: open water, riet, zeggemoeras tot en met broekbos. Zeer dynamische natuur, kenmerkend voor een levend riviersysteem, ontbreekt in het Vechtdal.

Wel zijn de faunawaarden van het Vechtdal hoog door de grote variatie en de samenhang van de natuurgebieden.

De ruimtevraag van verschillende functies natuur, water, landbouw, recreatie, verkeer en landschap drukt op ontwikkelingen binnen het Vechtdal. Door een integrale aanpak, in de vorm van strategische grondverwerving in combinatie met versterking van de blijvende agrarische bedrijven kan de realisatie worden versneld. Bovendien kan de EHS-opgave binnen het winterbed gecombineerd worden met de rivierkundige opgave van de halfnatuurlijke rivier. Op deze wijze worden mogelijk extra kansen gecreëerd.

3.5 Sociale verbondenheid en waterbewustzijn in het Vechtdal

Het Vechtdal heeft een rijke historie. In de prehistorie al waren en jagers en verzamelaars in het gebied actief. Resten van deze nederzetting en grafheuvels zijn nog te vinden in Ommen.

Vanaf 1400 voeren Dalfser schippers met hun boten op Nordhorn. In Nordhorn, op de 'Steinmate' was de overslag. Blokkarren met stenen uit de groeves werden overgeladen in zompen en naar Zwolle, Amsterdam en de rest van de wereld

gebracht. Niet alleen het Paleis op de Dam, de Domtoren in Utrecht, maar ook de sokkel van het Vrijheidsbeeld in New York is zo steen voor steen over de Vecht vervoerd.

Maar er was niet alleen handel en voorspoed. In het Vechtdal is veel gevochten. De oude liniestructuren herinneren aan de napoleontische tijden. De Ommerschans en de Loozensche Linie zijn onderdeel van deze liniestructuren.

Ook is er een grensoverschrijdende historie. In de 18e en 19e eeuw kwamen Duitse seizoensarbeiders op weg naar werk door het Vechtdal. Zij werden de Hannekemaaiers of Hollandgänger genoemd.

Kortom, het Vechtdal heeft een rijke, maar niet erg bekende historie van sociale en internationale verbondenheid. Deze verbondenheid is in de 20e eeuw voor een groot deel verloren gegaan. Niet langer was er oost-westoriëntatie langs de rivier. Nieuwe transportmiddelen maakten dat de Vechtdalbewoner zich meer richtte op de noord-zuidverbindingen. Bovendien raakte de rivier steeds meer verstopt in het landschap.

De Vecht is in bepaalde opzichten het verhaal van de verborgen rivier. Vanaf de A 28 rijden we 20 kilometer langs de Vecht voordat we haar ter hoogte van Ommen voor het eerst daadwerkelijk zien. Ook wandelend of fietsend komen we de rivier slechts beperkt tegen. Overgangen beperken

zich tot een aantal, niet karakteristieke bruggen en de stuw-passages. Er zijn in het Vechtdal maar weinig locaties waar we de Vecht kunnen ervaren als rivier. Dit heeft tot gevolg dat Vechtdalbewoners zich steeds minder bewust worden van de schoonheid, maar ook van de gevaren van de rivier de Vecht. De rivier is steeds minder het uitgangspunt geworden bij ontwikkelingen. Nieuwe wijken werden gebouwd zonder dat er een relatie is gelegd met de rivier. Daarmee verdween ook het waterbewustzijn van de Vechtdalbewoners.

Het Vechtdal als fenomeen bestaat pas een jaar of 25. Pas in de laatste jaren zien we weer regionale en internationale samenwerking langs de Vecht ontstaan. Juist de samenhang in het Vechtdal is de grootste kans en voorwaarde op een succesvolle verdere sociaaleconomische ontwikkeling van het Vechtdal. De rivier de Vecht is hierbij ons centrale thema. Daarom stellen wij de rivier centraal in het bereiken van deze samenhang en sociale verbondenheid. Hiermee kan tevens het waterbewustzijn van de Vechtdalbewoners worden versterkt.

3.6 Vervolgstappen

De volgende stappen zijn te benoemen:

- perspectief voor de landbouw moet worden gezocht in het verbeteren, waar mogelijk en wenselijk, van de verkavelingsstructuur. Dit kan gebiedsgericht worden opgepakt;

- verder is het wenselijk om verschillende ruimtelijke opgaven in het gebied zoveel mogelijk te combineren (bijvoorbeeld de water- en natuuropgave) om hiermee zo min mogelijk extra landbouw areaal aan het gebied te onttrekken;
- het verbreden van de landbouw is een mogelijke optie. Het imago van het Vechtdal vraagt immers om het uitventen ervan. De aard van het gebied en haar bewoners vertaalt zich in de Vechtdalproducten, waarmee het Vechtdal zichzelf vol trots ook buiten het Vechtdal en in de stad presenteert. Streekeigen productie in de vorm van Vechtdalproducten neemt langzaam maar zeker toe, maar geeft nog onvoldoende perspectief voor alle ondernemende agrariërs binnen het gebied;
- knelpunten in voorzieningen voor de vrijetijdseconomie kunnen worden opgepakt. Daar waar het gaat om potentiële publiekstrekkingen is het wenselijk om deze te voorzien van een herkenbare en eigen identiteit die gebruikt kan worden voor promotie en marketing;
- niet alleen toeristen, maar zeker ook de eigen Vechtdalbewoners moeten de rivier weer ervaren. Dit om het waterbewustzijn van bewoners te vergroten, maar ook om de kwaliteit van de leefomgeving én de onderlinge verbondenheid van de Vechtdalgemeenten te versterken;
- de realisatie van de EHS vraagt om integrale benadering waar deze gecombineerd kan worden met meerdere

- opgaven. Dit speelt vooral in het winterbed;
- de samenhang in het Vechtdal kan worden versterkt door de rivier als centrale thema te benoemen.

4 Wat willen we bereiken – de visie

In voorgaande hoofdstukken zijn de kansen en opgaven van de Vecht en het Vechtdal besproken. Nu hebben de gezamenlijke overheden de verantwoordelijkheid om deze opgaven te realiseren.

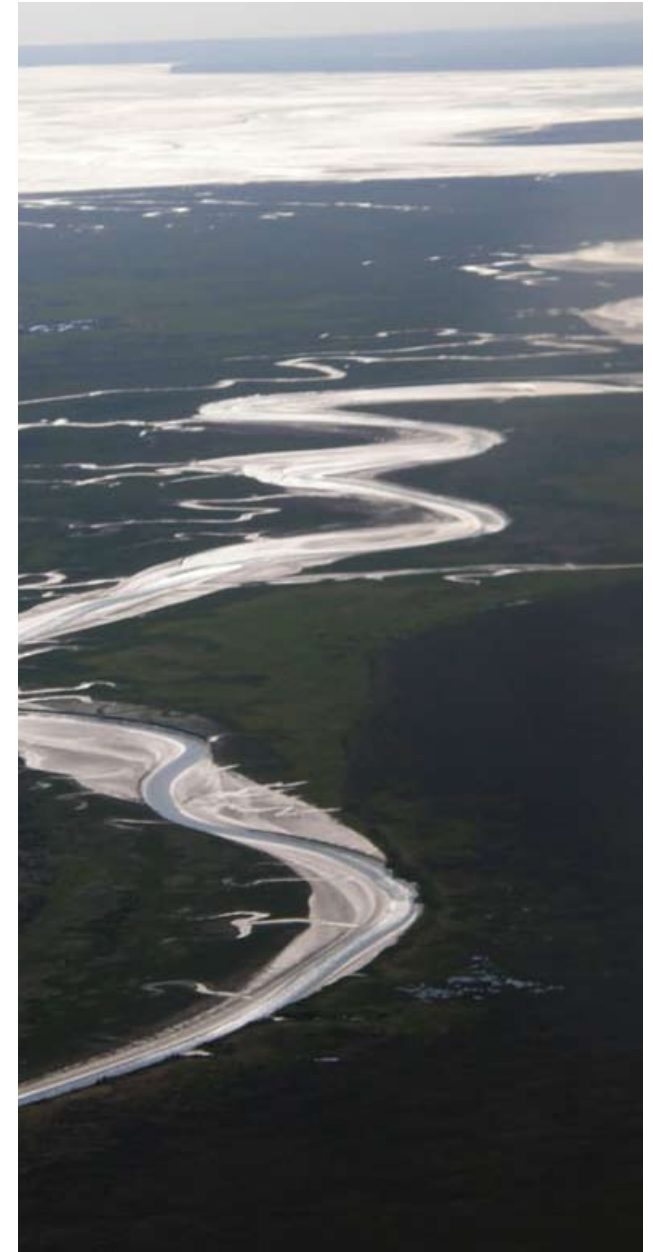
Samenvattend willen wij een halfnatuurlijke Vecht: een veilige, herstelde, halfnatuurlijke, stabiele en beleefbare rivier en een leefbaar, uniek Vechtdal: een samenhangend en onderscheidend Vechtdal, waarbij op basis van de huidige kwaliteiten en gebiedskenmerken impulsen worden gegeven en kwaliteit wordt toegevoegd op het gebied van natuur, landbouw, landschap, toerisme en recreatie en cultuur. De halfnatuurlijke Vecht en een leefbaar Vechtdal winnen kracht in hun onderlinge verbondenheid. Onze visie verbindt dan ook de rivier met het Vechtdal.

4.1 De visie – het beeldmanifest

De visie is geen Vechtdalomvattend inrichtingsplan met een kaart waarop functies en grondgebruik worden vastgelegd. Wel is het een verbeelding van de ambities voor de Vecht en het Vechtdal als inspiratie voor gezamenlijke planvorming. We weten immers wat we willen. Omdat beelden meer zeggen dan woorden is de visie verbeeld in het Beeldmanifest Vecht en Vechtdal. Werkend vanuit de huidige kracht van het gebied en de vijf statements als uitgangspunten wordt in het Beeldmanifest het volgende beeld geschetst van de halfnatuurlijke Vecht in een bijzonder Vechtdal in het jaar 2050:

1 Ga voor de volle winst van de levende rivier

De komende decennia zal de Vecht zich ontpoppen tot een halfnatuurlijke laaglandrivier die past in het klimaat en de omgeving van de toekomst. Een meer natuurlijke meanderende Vecht biedt soelaas voor de waterproblematiek in de regio, kent de dynamiek van een levende rivier en maakt ook de vismigratie van bron tot monding mogelijk. In tijden van overvloedige regenval worden in het Vechtdal piekafvoeren beter gereguleerd en in tijden van schaarste zal de waterbuffer een bijdrage leveren tegen verdroging. En het water, of er nu veel is of weinig, het wordt weer schoon water van een goede kwaliteit. De nieuwe rivier is ook op één lijn met nieuwe ontwikkelingen bovenstrooms (in Duitsland) of benedenstrooms (in het IJsselmeer).

Vanaf de stuw Haandrik tot aan Dalfsen, bovenstrooms van de brug is sprake van een sterk kronkelende rivier met relatief korte meanders. Deze nieuwe rivier ligt volledig binnen het huidige winterbed. Benedenstrooms van Dalfsen verdwijnt het kronkelende karakter en blijft de loop van de rivier op hoofdlijnen zoals deze nu is (dit laatste is in lijn met hoe de Vecht in vroegere periodes gelopen heeft). Omdat het een relatief stabiel systeem is zal de rivier zich qua ligging niet of nauwelijks verplaatsen binnen het winterbed. Ter hoogte van de steden zal de rivier overigens niet meanderen. Wel zal de rivier hier breder worden.

Bij een aantal stuwen is het peilbeheer veranderd, maar dit gaat niet ten koste van bestaande of toekomstige functies. Het grond- en oppervlaktewater blijft beschikbaar voor landbouw en natuur. Om dit te bereiken wordt bij een aantal stuwen een halfnatuurlijk peilbeheer toegepast, waardoor de rivier meer dynamiek krijgt en de natuurwaarden verhogen. Eén of twee stuwen zijn mogelijk voor langere perioden in het jaar gestreken. Alle stuwen zijn tenminste voorzien van een nieuwe meander om opstuwning in hoogwatersituaties te voorkomen. Voor het meanderende deel van het zomerbed geldt dat de onderkant van de bedding ongeveer een meter hoger komt te liggen dan nu het geval is. Ook zal dit zomerbed significant breder worden. De zijwanden van de bedding zullen op de meeste plaatsen flauwer zijn dan nu omdat de beschoeiing verwijderd is.

De dynamiek van de rivier creëert, meer dan nu het geval is, verschillen in het landschap. De natuurlijke dynamiek levert ook een belangrijke component van nieuwe natuurwaarden. Zandafzettingen in de meanders leveren kleine strandjes op. Afhankelijk van de ruimte die de rivier uiteindelijk krijgt komen rivierduintjes voor.

2 Behoud van het winterbed als grote open ruimte voor natuur, landbouw en recreatie

Kenmerkend voor de laaglandrivier die regenwater afvoert, is het bredere bed waarin de rivier de ruimte krijgt. Dit brede bed is een ruim, herkenbaar gebied in het winterbed. Meanders van de rivier zijn redelijk stabiel en verleggen zich beperkt in dit bed.

Het landschap krijgt deels een meer natuurlijk karakter, maar zal in de toekomst net als nu uit een combinatie van landbouw, natuur en recreatie bestaan. Het winterbed zonder hekken lijkt een ongeregisiseerd landschap, maar niets is minder waar. Het winterbed blijft ook bij een meer natuurlijke Vecht afhankelijk van het samenspel tussen mens en natuur. Korte vegetatie door begrazing blijft essentieel vanuit veiligheidsoptiek. Voor het stroomvoerende deel van het winterbed is een beheer van intensieve begrazing noodzakelijk. Richting de dijken is er ruimte voor ruigere graslanden met extensieve begrazing. In de stroomluwe delen van het winterbed is er ruimte voor houtige opstanden (oobossen). In de loop

van de decennia zal in het winterbed de landbouw deels veranderen, niet voor elke boer, maar wel voor een aantal. Een goede veiligheid, waterkwaliteit en nieuwe natuur leggen beperkingen, maar ook kansen op aan de activiteiten in het gebied. De boer als landschapsbeheerder krijgt een nieuw perspectief. Het agrarisch bedrijf kan zich aanpassen aan het veranderend winterbed. Recreatie en natuur kunnen voorzien in neveninkomsten. Recreatie en maatschappelijke diensten, zoals natuurbeheer, kunnen onderdeel uit gaan maken van de agrarische bedrijfsvoering. In het Vechtdal is zeker ruimte voor de gangbare en innovatieve landbouw.

3 Maak van de Vecht een voorkant

De Vecht mag zich laten zien. Dat begint al in Zwolle waar de bezoekers het Vechtdal in komen. Daar kan een panorama het zicht op de Vecht verbeteren. Wanneer de dorpen, die zich iets van de rivier hebben afgekeerd zich weer oriënteren op de Vecht, ontstaat er een nieuwe interactie tussen de Vechtdalsamenleving en de rivier. Het levert eigentijdse en Vechteigen fronten op, zoals de Hanzesteden hun bloei zichtbaar maakten langs de IJssel. Op andere plekken kent de gerichtheid op de Vecht enige afstand: de buurtschappen en landgoederen liggen iets hoger en net buiten het bereik van het water.

In mentaal opzicht wordt de Vecht ook weer het centrum van uiteenlopende activiteiten en worden elementen uit het

collectieve geheugen – zoals schippersherbergen en tolhuisjes – samengebracht. De rivier zelf wordt in de toekomst de blauwe ader die een venster biedt op het Vechtdallandschap. De rivier blijft voor de pleziervaart (met een diepgang van 1 meter) bevaarbaar tot Ommen. De rivier wordt ook een extra economische drager. Avontuurlijke waterrecreatie wordt mogelijk over de meanderende rivier: sloepen en zompen met een stille motor, waterfietsen, kanoën, vlotvaren, oeverrecreatie op meanderende strandjes. De stuwen krijgen voorzieningen, die ze passeerbaar maken. De sluis of stuw wordt daarmee een specifieke Vechtdalattractie. Een hoge beeldkwaliteit van bruggen, passages bij stuwen en pontjes, zorgt dat het nieuwe iconen voor de Vecht worden.

4 Organiseer de bezoekersstromen

Het Vechtdal is al beleefbaar en toegankelijk voor bezoekers. Deze beleefbaarheid wordt in de toekomst nog sterker wanneer er meer aandacht uitgaat naar de rivier. De samenhang in het hele Vechtdal wordt vergroot en beter benut, waarbij de Vecht de samenbindende factor is. We zoeken naar slimme combinaties met kansen voor de toeristisch-recreatieve sector.

Voorzieningen voor toerisme en recreatie worden afgestemd op de verschillende doelgroepen. Een goede padenstructuur vanuit de dorpen brengt mensen in contact met het rivieren-

landschap. De kwetsbare natuurgebieden zijn passend en soms zelf niet toegankelijk. Routes in het gebied worden belangrijker, maar niet alles is bewegwijzerd of bebord. Tot op zekere hoogte worden bezoekers vrijgelaten in wat ze aan informatie willen krijgen en biedt GPS een uitkomst. Specifieke knooppunten op de routes bieden voorzieningen voor de fietser, ruiter en wandelaar. Het aanbod aan voorzieningen dat er nu is, wordt aangepast op de veranderende behoeften van de bezoeker. Hierbij gaat het om nieuwe vormen van meerdaagse beleving, die het imago van het Vechtdal versterken en leiden tot verbreding van het seizoen, zoals retraits, bijzondere groepsaccommodaties, boerenbed + boerenontbijt, natuurkampeerplaatsen en luxe overnachtingen. De veranderende Vecht is aanleiding om vooral ook Vechtdalbewoners naar hun Vecht te leiden, waar mogelijk. Het richten van de recreatiestroom naar de Vecht toe vraagt niet alleen om een pontje over of een uitzichtpunt langs de Vecht maar ook om het kleine informele meanderstrandje, waar dorpsbewoners naar toe kunnen lopen. Voor de toerist en recreant worden op speciale plekken oversteken naar de overkant gemaakt via trekpontjes.

Het organiseren van de bezoekersstromen is niet alleen een zonerings- en drukte- en rustplan langs de Vecht, maar ook het zorgen voor een jaarrond aantrekkelijk programma.

Naast de cultuuruitingen wordt de natuurbeleving van de seizoenen beter benut.

5 Maak de Vecht manifest

In sociaal en cultureel opzicht wordt de Vecht een meer samenbindende factor. De verbintenis van de steden, dorpen en bewoners met de rivier en het landschap en de cultuurhistorie is een basisvoorwaarde voor kwaliteit. Het Vechtdal heeft bewoners die terecht trots zijn op hun streek. Meer dan nu het geval is kunnen ze dat ook uitdragen via specifieke gelegenheden zoals bijvoorbeeld Kunstwegen, culturele en toeristische festivals. Kunstwegen is hierbij uitgegroeid tot een uniek cultuurtoeristisch belevingsconcept vanuit de combinatie van fraai landschap, kunst, cultuur en natuur in het Vechtdal.

Dit kenbaar maken van het imago van het Vechtdal leidt tot nieuwe bezoekers die respectvol omgaan met de kwaliteiten van het Vechtdal. Sleutelwoorden voor ontwikkeling van het Vechtdal zijn authentiek, verrassend, oorspronkelijk en gastvrij. De verbondenheid met het verleden van het Vechtdal biedt een sleutel voor verdere ontwikkeling, die zich onderscheidt van de rest van Nederland. De ontstaansgeschiedenis van het gebied als inspiratie opgepakt voor hedendaagse ontwikkelingen, ecologisch en economisch passend. De natuur en omgeving van de Vecht zijn goed te verbinden met 'onthaasting' en hoogwaardige voorzieningen.

Daarnaast is ook hedendaagse cultuur een bron van inspiratie om het gebied manifest te maken. Festivals als de Tuin der Lusten zouden hierbij een rol kunnen spelen. Het educatieve deel is niet te onderschatten. Het weten van de historische gegevens maakt niet alleen het landschap interessanter. Kennis van het gebied draagt in positieve zin bij om de toekomst ervan te bepalen. Verhaallijnen in het landschap zijn in te zetten om de magie van het Vechtdallandschap over te brengen aan de bezoeker. Kunst en cultuur lenen zich bij uitstek om de verhalen te vertellen. In routes, te paard, lopend, struinend, fietsend en varend, wordt het verhaal van onder meer de levende rivier, van de landgoederen of van de Bentheimer zandsteenroute ervaarbaar. Routes en kunstprojecten kunnen nieuwe beelden genereren die betekenis geven aan wat er met de mensen en het landschap rond de Vecht is gebeurd.

4.2 Vervolgstappen

De visie is verwoord en verbeeld als een droombeeld voor het jaar 2050. Daarmee zijn we er niet. Om dit droombeeld te bereiken gaan we gezamenlijk aan de slag. De concrete vervolgstappen worden in het volgende hoofdstuk, de uitvoeringsstrategie, neergelegd.

5 Hoe bereiken we dit – de uitvoeringsstrategie

In het vorige hoofdstuk is beschreven wat we willen bereiken. In de uitvoeringsstrategie wordt beschreven hoe we dit willen bereiken.

Om de visie te realiseren gaan we verder op de weg die de afgelopen jaren is ingeslagen; vanuit de halfnatuurlijk laaglandrivier de Vecht werkend aan een brede gebiedsontwikkeling met perspectief voor het gehele Vechtdal. De uitvoeringsstrategie is conform de Omgevingsvisie Overijssel gebaseerd op twee pijlers:

- de samenhang van het gebied; de kracht van het Vechtdal en het gezamenlijk perspectief ligt in de verbondenheid van de rivier, het Vechtdal en de Vechtdalbewoners;
- het behoud en de versterking van de ruimtelijke kwaliteit van het Vechtdal.

We gaan de samenhang en de ruimtelijke kwaliteit versterken door te werken aan de veilige, halfnatuurlijke rivier op basis van onze principes en rivierkundige bouwstenen. Verder ontwikkelen we de verbondenheid door locatiegewijs realisatieprojecten uit te voeren die passen in de verhalen van het Vechtdal. Ook hiervoor hebben we principes en bouwstenen in de vorm van verhaallijnen.

5.1 De pijlers – samenhang en ruimtelijke kwaliteit

Historisch, landschappelijk, sociaal en cultureel is de rivier onlosmakelijk verbonden met het Vechtdal. Deze verbondenheid tussen de Vecht en het Vechtdal en de ruimtelijke kwaliteit is het centrale thema in de uitvoeringsstrategie. De noodzaak, maar ook de kracht van onze samenwerking is dat alleen gezamenlijk deze verbondenheid, de samenhang tussen rivier en het gehele Vechtdal, kan worden bewerkstelligd. Voor de rivier de Vecht is deze samenhang noodzakelijk vanuit de veiligheidsopgave; de meest prominente doelstelling van de samenwerking. Voor het Vechtdal als geheel is de samenhang tussen rivier, Vechtdal en Vechtdalbewoners noodzakelijk voor de sociaaleconomische impuls en de realisatie van de natuuropgave; oftewel het behoud en de versterking van de ruimtelijke kwaliteit.

De samenhang tussen rivier en Vechtdal betekent dat de consequenties van de ingrepen in en langs de rivier moeten worden bekeken over het gehele traject van de grens met Duitsland (en zelfs waar mogelijk ook grensoverschrijdend) tot aan het samenstromen van de Vecht in het Zwarte Water. Dit betekent dat in de planvorming voor de veilige, herstelde, beleefbare halfnatuurlijke laaglandrivier moet worden gericht op een werkwijze waarbij we de samenhang en onderlinge verbondenheid van de verschillende ingrepen in beeld blijven houden.

Behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteit voor het Vechtdal betekent, conform de principes van de Omgevingsvisie Overijssel, dat de goede functie op de goede plek op de goede manier ingepast is in ons Vechtdal. Hiervoor worden knelpunten opgelost en wordt gezorgd voor een goede inpassing van nieuwe ontwikkelingen in de bestaande samenhang tussen Vecht en Vechtdal. Hierbij gaan wij uit van de al bestaande historische, rivierkundige, ecologische, landschappelijke, culturele en sociaaleconomische kwaliteiten en kenmerken van de regio. Het Vechtdal kenmerkt zich immers door de unieke combinatie van deze kwaliteiten. Ruimtelijke kwaliteit betekent ook dat nieuwe ontwikkelingen, indien passend en gewenst, expliciet en herkenbaar worden gerealiseerd.

5.2 De veilige halfnatuurlijke laaglandrivier

De verdere omvorming van de rivier de Vecht tot de halfnatuurlijke laaglandrivier is het centrale thema in onze gebiedsontwikkeling. Om dit te bereiken is onze strategie gericht op het in de komende jaren ontwikkelen van een aantal regionale varianten voor deze nieuwe rivier. Varianten in de vorm van een schetsontwerp van de nieuwe loop en inrichting over de gehele lengte van de rivier. Een schetsontwerp van het gehele winterbed, waarmee de onderlinge samenhang en consequenties van ingrepen helder is. Dit schets- of voorontwerp vullen we met reeds gerealiseerde projecten zoals de Mólnarsch en waar mogelijk met bestaande plannen zoals

het Vechtpark in Hardenberg en centrumplan Ommen of toekomstige ontwikkelingen zoals de Vechtcorridor of 'De Stokte'. De nu nog witte vlekken vullen wij conform de principes en bouwstenen uit het gecombineerde veiligheids- en herstelonderzoek.

5.2.1 Principes

Op basis van onze visie en rivierkundige randvoorwaarden benoemen wij de volgende principes voor de herstelde Vecht als halfnatuurlijke laaglandrivier. Vanuit ieder principe benoemen wij vervolgens wat dit concreet betekent.

Veiligheid is ons vaststaand kader

Dit betekent voor de nieuwe inrichting van de Vecht dat meandering alleen niet toereikend is. Aanvullende rivierkundige maatregelen zijn noodzakelijk om een toekomstvaste rivier te garanderen. Voor wat betreft aanvullende maatregelen kunnen wij kiezen uit verschillende opties. Op iedere locatie zoeken we de beste optie uit onder andere de volgende maatregelen:

- het oplossen van knelpunten, een reductie van het opstuwend effect van bruggen en stuwen in de Vecht;
- zomerbedverdieping of zomerbedverbreding om meer water te kunnen afvoeren;
- uiterwaardverlaging of nevengeulen om bij hoog water meer water te kunnen afvoeren;

- eventuele verruiming van het winterbed door lokale dijkverlegging;
- het versterken van de dijken waar nodig.

De meanderende halfnatuurlijke laaglandrivier

We werken aan rivier met passende meanders. Dit betekent dat nieuwe meanders relatief kort zijn. Maar het betekent ook dat bestaande, oudere en langere meanders niet noodzakelijkerwijs aangetakt hoeven te worden. Het aanleggen (graven) van nieuwe meanders kan locatiegewijs plaatsvinden. Voor hermeandering wordt vooral gekeken naar het gebied bovenstrooms van Dalfsen, daar waar de meandering vanouds ook het sterkst is. Concreet betekent dit:

- het graven van nieuwe, relatief korte meanders in het bestaande winterbed tussen de Duits-Nederlandse grens en Dalfsen;
- geen extra meandering in het benedenstrooms deel;
- het niet noodzakelijkerwijs aankoppelen van langere, reeds bestaande meanders zoals de meander bij Vilsteren;
- het realiseren van meanders bij voorkeur in de nog in te richten EHS-gebieden;
- het met nieuwe meanders realiseren van voldoende doorstroming bij stuwen en bruggen;
- het waar mogelijk verbreden van het zomerbed;
- geen nieuwe meanders bij stadsfronten. Op deze locaties kan gewerkt worden met extra zomerbedverbreding.

De dynamische, halfnatuurlijke rivier

De ecologische winst van de halfnatuurlijke rivier ligt onder andere in de toename van stroomsnelheid, waardoor meer dynamiek in het systeem ontstaat. Om deze toename in stroomsnelheid te bereiken zal in de toekomst het peilbeheer op de rivier kunnen veranderen. Hierbij gaat het om halfnatuurlijk peilbeheer; peilbeheer waar in droge situaties het waterpeil langzaam uitzakt, maar waar tegelijkertijd bij toenemende afvoer water geborgen kan worden. Deze peilverandering kan alleen daar waar het geen relevante effecten heeft voor bestaande en toekomstige functies. De volgende bouwstenen nemen wij mee in onze schetsen:

- het overstappen, waar mogelijk, naar halfnatuurlijk peilbeheer bij stuwen om stagnatie van stilstaand water tengevolge van het huidige stuwbeheer te voorkomen;
- peilverandering is alleen daar mogelijk waar deze passend is bij de inrichting en beheer.

Het winterbed

De inrichting en het beheer van het winterbed heeft grote invloed op de waterveiligheid. Dit betekent dat in het stroomvoerend deel van het winterbed geen verruwing kan plaatsvinden; intensieve begrazing en een landbouwkundig beheer blijft noodzakelijk. In het bergend deel van het winterbed is verruwing tot aan oobossen mogelijk. Voor de inrichting en het beheer zijn er de volgende bouwstenen:

- intensieve begraasde graslanden in het stroomvoerend deel van het winterbed;
- extensief begraasde graslanden in het beperkt stroomvoerend deel van het winterbed;
- parklandschap met houtige opstanden in de bergende delen van het winterbed.

De oevers en het dwarsprofiel

Voor de ecologische waterkwaliteit is de inrichting van de rivieroevers bepalend. Harde oevers over de gehele lengte van de rivier zijn onwenselijk, maar tegelijkertijd kunnen harde oevers bijvoorbeeld bij onze stadsfronten noodzakelijk zijn vanuit waterveiligheid. Met de oevers werken we ook aan het totale profiel van de rivier. Dit betekent concreet:

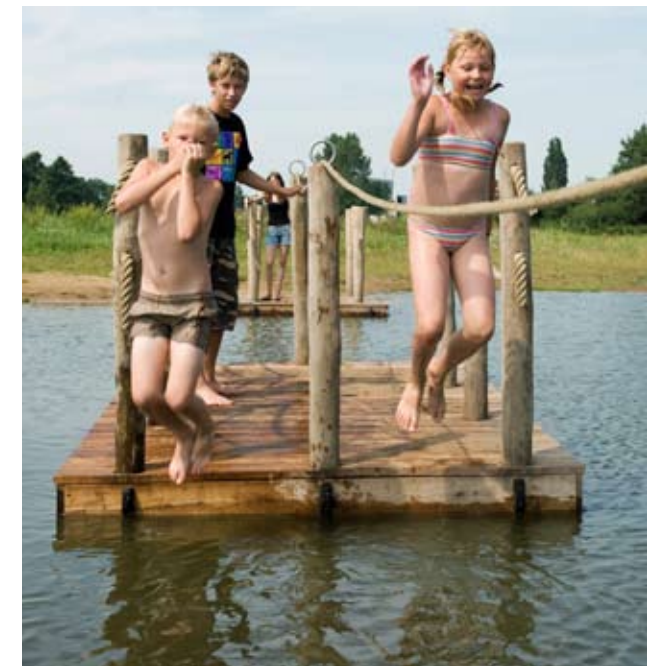
- waar mogelijk richten wij harde oevers opnieuw in;
- het dwarsprofiel van zowel de rechte stukken als de bochten zal meer natuurlijk worden; er is sprake van flauwe, natuurlijk ingerichte oevers. Binnenbochten zullen vergelijkbare profielen als in de huidige situatie hebben, buitenbochten zijn zeer flauw.

Bevaarbaarheid

De bevaarbaarheid van de Vecht is passend bij onze visie.

Dit betekent concreet dat:

- de bevaarbaarheid van de rivier van stuw Junne stroomopwaarts is beperkt tot scheepvaart met een beperkte diepgang en passend bij het concept van de halfnatuurlijke laaglandrivier;
- de huidige bevaarbaarheid van de rivier benedenstrooms van Ommen mogelijk blijft.

5.2.2 Uitvoeringsstrategie

Met bovenstaande principes gaan wij gezamenlijk aan de slag! Eerst worden schets- en voorontwerpen ontwikkeld van een nieuwe rivier en de samenhangende aangrenzende ontwikkelingen, als blauwe draad voor het Vechtdal van 2050. Dit gebeurt op basis van de verschillende inrichtingsbouwstenen. Om de veiligheid te garanderen wordt gebruik gemaakt van de blokkendoos zoals deze is ontwikkeld in het hoogwateronderzoek. Met deze blokkendoos kunnen alle inrichtingsmaatregelen globaal worden doorgerekend op effecten. Hieronder volgen de noodzakelijke stappen om uiteindelijk deze halfnatuurlijke laaglandrivier te kunnen realiseren:

1. de verbondenheid van de projecten onderling garanderen we door parallel en gezamenlijk één of meerdere integrale voorontwerpen van zowel het bovenstroomse als het benedenstroomse deel van de Vecht als regionale voorkeursvariant te ontwikkelen. Deze voorkeursvariant bestaat deels uit bestaande en al gerealiseerde plannen, deels worden witte vlekken opgepakt. Dit voorontwerp is geen gedetailleerd inrichtingsplan, maar een schets met varianten;
2. de rivier wordt locatiegewijs omgevormd met de regionale voorkeursvariant als inspiratie. Hierbij wordt gekozen voor fasering vanuit bestaande kansen en initiatieven. Iedere locatie wordt uitgewerkt in deelprojecten waarbij gewerkt

- wordt vanuit de rivierkundige principes en bouwstenen;
3. bestaande plannen of ontwikkelingen in en rond het winterbed, zoals het Vechtpark Hardenberg, het Centrumplan Ommen, of de ideeën zoals de Vechtcorridor, worden zoveel mogelijk gezamenlijk opgepakt en uitgevoerd;
 4. nieuwe lokale ontwikkelingen worden gezamenlijk ingepast in de schetsen en varianten uit de regionale voorkeursvariant;
 5. het toekomstig beheer en de passende inrichting van het winterbed worden integraal ingevuld door wensen en eisen vanuit waterveiligheid, EHS, landschap en recreatie mee te nemen in het planproces richting voorontwerp.

5.3 Samenhang in het Vechtdal – behoud en versterking ruimtelijke kwaliteit

Omdat het onmogelijk en ongewenst is het gehele Vechtdal, inclusief rivier in één groot planvormingsproces opnieuw vorm te geven, wordt in de komende jaren parallel gewerkt aan verschillende sporen om de doelen daadwerkelijk te realiseren en dus de verbondenheid tussen de rivier de Vecht en het Vechtdal te versterken. Samenhang tussen de ontwikkelingen is hierbij essentieel om de ruimtelijke kwaliteit te kunnen behouden en versterken. Om deze samenhang te garanderen is het belangrijk de huidige kwaliteiten te kennen en vast te leggen.

5.3.1 Principes voor ruimtelijke kwaliteit in Vecht en Vechtdal

De volgende principes voor ontwikkelingen in het Vechtdal zijn een combinatie van ruimtelijke randvoorwaarden, beelden vanuit de statements en de inbreng van bewoners en belanghebbenden:

Waardeer het Vechtdal zoals het nu is

Het Vechtdal is een uniek, mooi en zeer waardevol gebied. Daarom richten wij ons op het behouden van de bestaande ruimtelijke kwaliteiten. Waar mogelijk versterken we deze, waarbij we de bestaande rust en authenticiteit van het Vechtdal respecteren.

Versterk de verbondenheid tussen de Vecht, het Vechtdal en de Vechtdalbewoners

De verbondenheid tussen de Vecht, het Vechtdal en de Vechtdalbewoners is bestaand vanuit cultureel, historisch, landschappelijk en sociaaleconomisch perspectief. Deze verbondenheid gaan we verder versterken. Concreet betekent dit dat we werken vanuit deze verbondenheid. Dit doen we door gezamenlijk de huidige kwaliteiten van het gebied in de vorm van gebiedskenmerken en aanvullende verhaallijnen te leren kennen en vast te leggen.

De volgende lagen met gebiedskenmerken onderkennen wij hiervoor:

- de natuurlijke laag (in en op de bodem), in de vorm van de rivier, het rivierdal, de oeverwallen en de kommen;
- het agrarische cultuurlandschap met het grootschalig gebruik en inrichting van de bodem;
- de stedelijke laag met de bebouwing en infrastructuur;
- de lust en leisure; de laag van hedendaagse, door mensen ontwikkelde bijzondere voorzieningen die typerend zijn voor het Vechtdal; de buurtschappen, de landgoederen, de aangelegde bossen, het bestaande cultureel erfgoed, de toeristisch-recreatieve voorzieningen en de kunst.

Werken aan een toekomstvaste verbondenheid

De verbondenheid is niet alleen voor nu, maar ook voor in de toekomst. Dit betekent dat voor een toekomstvaste ontwikkeling van het Vechtdal samenhang tussen onze projecten vereist is. Wij versterken deze verbondenheid door samenhang te garanderen in de projecten onderling. Wij voeren geen projecten meer uit zonder op zoek te gaan naar de verbondenheid.

Versterk de vertelkracht van het Vechtdal

Aanvullend op de gebiedskenmerken zullen wij specifiek Vechtdal-verhaallijnen ontwikkelen. Een voorzet hiervoor is al gedaan in onderstaande paragraaf. In deze verhaallijnen detailleren wij de gebiedskenmerken tot de specifieke

kwaliteiten en verhalen van het gebied. Nieuwe ontwikkelingen zullen deze verhaallijnen accentueren en versterken. Hiermee ontwikkelen we een versterking van de vertelkracht van het Vechtdal. We maken het Vechtdal hiermee krachtiger.

Nieuwe ontwikkelingen waar mogelijk voorzien van een Vechtdalhandtekening

Nieuwe ontwikkelingen herkenbaar laten zijn door deze te laten aansluiten bij de verhaallijnen waardoor het een typisch Vechtdalkarakter krijgt. Hierbij kan worden gedacht aan bewuste materiaalkeuze of uitvoering, maar ook aan een vormgeving of kleurstelling van een detail. Dit is een Vechtdalhandtekening. Deze Vechtdalhandtekening is de verbeelding van de verbondenheid tussen Vecht, Vechtdal en Vechtdalbewoners. Met de Vechtdalhandtekening worden de verhaallijnen van Vecht en Vechtdal manifest.

5.3.2 Uitvoeringsstrategie

Met bovenstaande principes gaan we aan de slag, in verbondenheid, maar ook vanuit eigen initiatieven. Achtereenvolgens worden hierbij de volgende stappen onderscheiden:

1. projecten locatiegewijs realiseren en daarbij kiezen voor fasering vanuit bestaande kansen en initiatieven. Iedere locatie uitwerken in deelprojecten waarbij wordt gewerkt vanuit de gezamenlijke verhaallijnen als bouwstenen voor de ruimtelijke kwaliteit;

2. jaarlijks ontwikkelen van een gezamenlijke uitvoeringsagenda met concrete projecten die dat jaar worden gerealiseerd. De projecten uit deze uitvoeringsagenda worden gezamenlijk gefinancierd;
3. het genereren van een perspectief voor de landbouw door het oplossen van knelpunten in verkaveling binnendijs. Hiervoor samen met lokale vertegenwoordigers van de landbouw werken aan een pilot om de verkavelingsstructuur te verbeteren;
4. versnellen van de realisatie van de EHS door integrale aanpak binnen het winterbed;
5. werken aan randvoorwaarden voor de ontwikkeling van de vrijetijdseconomie door het waar mogelijk realiseren van projecten die een gewenste zonering en doelgroepen stimuleren;
6. werken aan het manifest maken van de rivier door het ondersteunen van cultuur (waaronder Kunstwegen, Tuin der Lusten, etc.) en het behoud van de cultuurhistorie in het Vechtdal;
7. werken aan een passende bevaarbaarheid van de rivier door het realiseren van stuwpassages en het ondersteunen van toeristische initiatieven die passen bij de halfnatuurlijke Vecht;
8. versterken het Vechtdalgevoel en het waterbewustzijn bij onze Vechtdalbewoners door de bewoners het verleden, het heden en de toekomst van de rivier te laten kennen.

5.3.3 De eerste verhaallijnen

Verhaallijnen zijn de detaillering van de gebiedskenmerken van het Vechtdal. Ze zijn de bouwstenen op basis waarvan wij nu en in de toekomst de projecten zullen realiseren. Verhaallijnen zijn de kaders die de verbondenheid vormgeven tussen Vecht, Vechtdal en Vechtdalbewoners.

De belangrijkste verhaallijn is uiteraard de meanderende, halfnatuurlijke Vecht. Deze verhaallijn laat de waarden zien van de halfnatuurlijke rivier en de wisselwerking van deze rivier met het landschap. Naast deze verhaallijn zijn er meerdere verhaallijnen die duidelijk maken welke invloed historie, cultuur, natuur, landschap en de mens hebben en gehad hebben op het Vechtdal. Een aantal van deze verhaallijnen zijn reeds kort beschreven. Maar de meeste zullen pas in de komende jaren worden vastgelegd.

Waterfronten

Het Vechtdal kenmerkt zich door steden en dorpen langs de rivier. Deze nederzettingen hebben vanouds een sterke band met de rivier. Ontwikkelingen als het Vechtpark in Hardenberg, het Centrumplan in Ommen, het Waterfront in Dalfsen en de Vechtcorridor in Zwolle zijn onafhankelijk van elkaar gestart vanuit de behoefte om de rivier weer de voorkant van het Vechtdal te maken. Het is belangrijk vanuit historisch, cultureel en rivierkundig perspectief om deze ontwikkelingen met elkaar te verbinden. Hierbij staat de autonomie van de partners centraal. Tegelijk is het een gezamenlijke inspiratie in de samenhang van de waterfronten in het Vechtdal.

De Vecht in het vizier

Het doel van deze verhaallijn is de mens dichterbij de rivier te brengen. Dit kan daadwerkelijk door extra overgangen in de vorm van bruggen of veerponten te realiseren. Maar het kan ook overdrachtelijk door locaties te realiseren van waaruit de rivier wel te zien is. Denk hierbij aan uitkijktorens of uitzichtpunten van waaraf de rivier wel te bewonderen is.

Cultuur – kunstwegen, de culture verbinding van bron tot monding

Cultuur heeft in Ruimte voor de Vecht een belangrijke plaats. Cultuur is bij uitstek een medium om de verbondenheid tussen Vecht, Vechtdal en Vechtdalbewoners vorm te geven. Wij ondersteunen kunst op de juiste locatie. Op deze manier wordt de historie verbonden met de hedendaagse Vechtdalbewoner of -bezoeker. Kunstwegen, een Duits-Nederlandse samenwerking op het gebied van cultuur is een bestaande verhaallijn in het Vechtdal. Wij willen deze verhaallijn graag voeden met nieuwe initiatieven.

De culinaire rivier: genieten van al het goede vanuit het Vechtdal

Het Vechtdal is al langere tijd bekend door kwaliteitsstreekproducten. Enige jaren geleden is door een aantal agrariërs het concept 'Vechtdalproducten' ontwikkeld. In eerste instantie ging het hierbij uitsluitend om biologisch vlees van dieren

die gevoed werden met gras, graan en maïs uit het Vechtdal. Inmiddels is het concept aangeslagen en gaat het verder dan alleen vlees. Dit succes bewijst dat het mogelijk is om het Vechtdal ook vanuit culinaire hoek te benaderen.

6 Proces, organisatie en afspraken

Voor het bereiken van de doelstellingen worden procesafspraken gemaakt en wordt gezorgd voor een effectieve organisatie en toereikende middelen. Een heldere planning is de leidraad en we zorgen voor de noodzakelijke communicatie en betrokkenheid op programma- en projectniveau. Tot slot wordt intensief samengewerkt aan grensoverschrijdende initiatieven. Afgezien van al deze afspraken is er een grondhouding van gezamenlijkheid. Alle betrokkenen willen samen verder met Ruimte voor de Vecht.

6.1 Procesafspraken

Ruimte voor de Vecht is een gebiedsontwikkeling van en door de partners. De elf partners hebben aangegeven om gezamenlijk het proces te willen ingaan om de gedeelde visie voor de Vecht en het Vechtdal te realiseren. Om dit mogelijk te maken, willen de partners hiervoor een aantal procesafspraken maken voor het proces dat zij in de komende jaren met elkaar gaan doorlopen.

Bestaande procesafspraken

In de realisatieovereenkomst Ruimte voor de Vecht 2009 hebben de partners reeds een aantal uitspraken gedaan met betrekking tot het proces. Deze uitspraken luiden:

- de ondertekenaars verbinden zich om in de komende jaren vanuit hun eigen mogelijkheden bij te dragen aan de realisatie en het levend houden van de gezamenlijke doelstellingen. Dit doen zij door een financiële, materiële en/of personele bijdrage in de uitvoering van projecten in het Vechtdal;
- de ondertekenaars verbinden zich, tegen de achtergrond van de gezamenlijke doelstellingen en uitgangspunten, om elkaar blijvend te inspireren bij het ontwikkelen van plannen voor realisatieprojecten, projecten integraal op te pakken, en de bevolking nadrukkelijk te betrekken bij de invulling en uitwerking van grote projecten.

Hiermee wilden de partners uitdrukken dat ze gezamenlijk verantwoordelijkheid hebben en willen dragen voor de realisatie van de projecten.

Aanvullende afspraken

Aanvullend benoemen we expliciet dat we de komende tijd blijvend samenwerken:

- het gezamenlijk verrichten van onderzoeken; alle partners krijgen de mogelijkheid om zitting te nemen in begeleidings- en/of werkgroepen van onderzoeken. Daarbij maken ze zelf de afweging of ze daadwerkelijk gaan deelnemen. Uiteraard krijgen ze ongeacht de gemaakte beslissing altijd de beschikking over de resultaten van de onderzoeken;
- de provincie Overijssel behoudt haar taak als regisseur; de programmaleider heeft hierbij de expliciete opdracht om alle belangen binnen het samenwerkingsverband zoveel mogelijk te vertegenwoordigen.

6.2 Organisatie

Breed Bestuurlijk Overleg

Het programma wordt aangestuurd door het Breed Bestuurlijk Overleg. Elke partnerorganisatie wordt door een bestuurder vertegenwoordigd. Het is belangrijk dat deze bestuurder terugkoppelt met zijn of haar achterban. De (politieke) vertegenwoordigers in het Breed Bestuurlijk Overleg leggen belangrijke voorstellen zoals het masterplan

en het uitvoeringsprogramma ter besluitvorming voor aan hun dagelijks bestuur, directies en/of algemene besturen. Het Breed Bestuurlijk Overleg bepaalt welke onderzoeken, activiteiten en projecten binnen het samenwerkingsverband Ruimte voor de Vecht worden uitgevoerd. De voorzitter van het overleg is de verantwoordelijke gedeputeerde van de provincie Overijssel. De programmaleider Ruimte voor de Vecht treedt op als secretaris van het overleg. Voor wat betreft financiële sturing hebben alleen de overheden binnen het BBO stemrecht.

Overig

Het BBO wordt ambtelijk voorbereid door het programma-team (PT). De leden van het PT vertegenwoordigen hun organisatie binnen Ruimte voor de Vecht en vertegenwoordigen Ruimte voor de Vecht binnen hun organisatie. Het PT bereidt het BBO voor en draagt zorg voor de inhoudelijke en procesmatige afstemming van het programma. De programmaleider zit het PT voor.

De dagelijkse leiding van het programma rust bij het kernteam (KT). Dit kernteam wordt gevormd door de programmaleider, de programmasecretaris en de programma-assistent. Binnen het programma zijn er verder verschillende werkgroepen. Deze werkgroepen worden aangestuurd door de programmaleiding, in opdracht van het BBO. Specifiek benoemen wij de communicatiewerkgroep met vertegenwoordiging van alle betrokken partijen.

6.3 Middelen

De proceskosten van Ruimte voor de Vecht en de daaruit voortvloeiende realisatieprojecten worden logisch en naar belang verdeeld. Uitgangspunt is dat gezamenlijke planvorming, ondersteunende onderzoeken en gezamenlijke communicatie en informatie gezamenlijk wordt bekostigd, passend binnen de taken, rollen en financiële draagkracht van de deelnemende organisaties.

Naast de voorzieningen voor proceskosten heeft provincie Overijssel een subsidieregeling Ruimte voor de Vecht als stimulering voor ontwikkelingen vastgelegd.

Voor realisatie van de eigen projecten zullen partners gelden vastleggen binnen de eigen begrotingen.

6.4 Planning

Er zijn veel ontwikkelingen binnen het Vechtdal. Zowel op het gebied van planvorming als realisatie. Waterschappen en gemeenten ontwerpen en realiseren continu nieuwe ontwikkelingen binnen het Vechtdal. Ruimte voor de Vecht heeft niet als doel om al deze verschillende projecten aan te sturen. Wel is het doel deze projecten zodanig te richten dat de gezamenlijke visie op langere termijn wordt gerealiseerd en dat er maximale afstemming wordt bereikt tussen de verschillende onderdelen.

Het belangrijkste planningsinstrument hiervoor is de jaarlijkse geactualiseerde versie van het uitvoeringsprogramma Vecht en Vechtdal. Dit programma bestaat uit een realisatiedeel met projecten waarvan de uitvoering in het betreffende jaar gestart zal worden. Verder worden projecten genoemd die in de komende jaren vanuit planvorming naar realisatie worden gebracht. De verantwoordelijkheid van de keuze van deze projecten ligt bij de individuele partner. Wel zal vanuit het programma zoveel mogelijk sturing worden gegeven op het daadwerkelijk actualiseren van het uitvoeringsprogramma.

Binnen het programma is de gezamenlijke ambitie om naast de individuele projecten ook gezamenlijke mijlpalen te bereiken. De eerstvolgende mijlpalen zijn:

- begin 2011: toetsing primaire keringen gereed;
- eind 2011: eerste concept regionale voorkeursvariant gereed;
- 2012: eerste meerjarenuitvoeringsprogramma (2012-2016) vastgesteld;
- 2015: inrichtingsplan veilige en herstelde Vecht gereed. Knelpunten opgelost.

Het streven is om in 2050 de lopende omvorming van de Vecht tot een volledige halfnatuurlijke laaglandrivier conform de visie afgerond te hebben.

6.5 Communicatie en participatie

Communicatie en participatie zijn essentieel voor de kwaliteit van onze resultaten. De communicatie en participatie valt uiteen in communicatie op programmaniveau en participatie op projectniveau. Tot slot is er aandacht voor de interne communicatie.

Programmaniveau

Het programma Ruimte voor de Vecht is verantwoordelijk voor de algemene programmacommunicatie. Dit betekent dat het programma verantwoordelijk is om de werkwijze, onderzoeksresultaten en gezamenlijke strategieën te communiceren. Deze externe communicatie legt nadruk op het programma zelf: kennismaking met de doelen en visie, meedenken over uitvoeringsstrategie.

De filosofie achter de externe communicatie is dat zoveel mogelijk Vechtdalbewoners een positief gevoel ontwikkelen over de visie en doelen van het programma Ruimte voor de Vecht. Dit betekent dat de juiste informatie beschikbaar moet zijn. Pas als bewoners weten wat het programma inhoudt kan verder gewerkt worden aan het betrekken van bewoners bij specifieke ontwikkelingen. Het informeren van bewoners doen wij door onder andere regelmatig bewonersavonden te organiseren. Tegelijkertijd zorgen wij voor een geactualiseerde website en geven wij regelmatig een nieuwsbrief uit. Tot slot werken we aan herkenbaarheid door het consequent gebruik

van ons logo en door onze successen blijvend te communiceren.

Voor het creëren van een positieve houding voor het programma is het belangrijk dat de bewoners, ondernemers en overige gebruikers van het gebied worden betrokken bij het planvormingsproces. Dit gebeurt actief door te zoeken naar bij het project passende vormen van burgerparticipatie. Hierbij denken we op programmaniveau bijvoorbeeld aan het oprichten van een kwaliteitsteam van bewoners en deskundigen uit het gebied.

De kernboodschap van onze programmacommunicatie is: "De Vecht en het Vechtdal blijven veilig en worden nog mooier. De partijen binnen het programma Ruimte voor de Vecht werken aan een toekomstbeeld van een meanderende halfnatuurlijke rivier die uniek is in Nederland. De rivier wordt letterlijk en figuurlijk de levensader van het Vechtdal waar we kansen opzoeken voor ontwikkelingen op het gebied van natuur, landbouw, cultuur, recreatie en toerisme. Veel partijen en projecten werken samen aan het realiseren van dit toekomstbeeld."

Projectniveau

De communicatie en participatie op projectniveau valt onder verantwoordelijkheid van die organisatie die het bewuste

project trekt. Op projectniveau streven wij naar actieve participatie van belanghebbenden. Hiervoor maken wij ruimte in de verschillende planvormingstrajecten.

Deze participatie, in de zin van het daadwerkelijk stem geven aan directe betrokkenen bij planvorming en uitvoering van realisatieprojecten, valt onder de verantwoordelijkheid van die organisaties die de planvorming trekken. Vanuit het programma zal hier desgevraagd medewerking aan worden verleend.

Interne communicatie

Bij communicatie gaat het niet alleen over communicatie naar buiten. Ook de zorg voor een goede interne communicatie tussen de partners is belangrijk. Hiervoor is er het programma-overleg. Ook worden partijen via een infomail regelmatig bijgepraat over de ontwikkelingen. De afzonderlijke partners zijn verantwoordelijk voor een goede informatievoorziening over het programma en de projecten binnen de eigen organisaties.

6.6 Duits-Nederlandse samenwerking

De Duits-Nederlandse Vechtvisie heeft zich in de afgelopen jaren gericht op de samenwerking tussen de Duitse partners uit de Bundesländer Nordrhein-Westfalen en Niedersachsen en de Nederlandse partners uit de provincie Overijssel. Het belangrijkste resultaat van de Duits-Nederlandse samenwerking tot nu toe is dat er voor het Duitse deel van de Vecht nu

een vergelijkbaar streefbeeld (de halfnatuurlijke rivier) voor 2050 voorligt als in Nederland. Naast dit streefbeeld, worden de vijf uitgangspunten/statements ook aan Duitse zijde onderkend. Concreet betekent dit dat zowel in Nederland als in Duitsland dezelfde uitgangspunten gehanteerd worden als richtinggevend voor projecten en gebiedsontwikkeling in het Vechtdal.

Dit laatste betekent dat er niet langer alleen sprake is van losstaande Duitse en losstaande Nederlandse projecten langs de Vecht, maar dat met de gezamenlijke uitgangspunten, ook mogelijkheden zijn geschapen voor daadwerkelijke grensoverschrijdende projecten.

De daadwerkelijke uitvoering van grensoverschrijdende projecten is zeer belangrijk als katalysator voor de duurzame grensoverschrijdende samenwerking van Duitse en Nederlandse Vechtpartners. Op dit moment wordt het belang van grensoverschrijdende samenwerking al onderkend door alle betrokken partijen. Men wisselt kennis en ervaringen uit, men leert van elkaar en er worden ideeën geboren. Om dit gezamenlijke belang nog krachtiger te maken en de gezamenlijke ambitie ook daadwerkelijk vorm te geven is het zeer gewenst om over te gaan tot uitvoering. We willen met tastbare uitwisselingsprojecten en daadwerkelijke verknoping van de uitvoering komen tot de aantoonbare meerwaarde van samenwerking van bron tot monding.

Tegelijkertijd is de uitvoering van grensoverschrijdende projecten een grote uitdaging. De grote complexiteit vanwege taal- en cultuurverschil, verschil in organisatie en structuur, verschil in financieringsmogelijkheden en verantwoordelijkheid én vooral het feit dat grensoverschrijdende projecten geen directe verantwoordelijke/eigenaar kennen, maakt dat grensoverschrijdende projecten, ondanks gedeelde ambitie en urgentie niet vanzelf tot stand komen.

Omdat tegelijkertijd alle betrokken partijen de nut en noodzaak van grensoverschrijdende projecten zien, is een zogenaamd Grensoverschrijdend Programmteam Vecht en Vechtdal (GPT) ingesteld, waarin dezelfde acht Duitse en Nederlandse organisaties uit de grensoverschrijdende Vechtvise in deelnemen. Het GPT kent de volgende opdracht:

- coördineren van bestaande initiatieven tot grensoverschrijdende uitvoering. Hierbij zal de focus worden gelegd op een beperkt aantal initiatieven die het meest kansrijk lijken;
- initiëren van nieuwe projecten;
- faciliteren van uitwisseling van kennis en ervaringen tussen Duitse en Nederlandse Vechtpartners.

Ruimte voor de Vecht is een initiatief van de provincie Overijssel. Met de gemeenten Hardenberg, Ommen, Dalfsen en Zwolle, de Waterschappen Velt en Vecht, Groot Salland en Regge en Dinkel, Staatsbosbeheer, het Overijssels Particulier Grondbezit, het Regionaal Bureau voor Toerisme Vechtdal-IJsseldelta en tal van andere betrokken organisaties en ondernemers in het gebied werken we samen aan de toekomst van het Vechtdal.

OKRA LANDSCHAPSARCHITECTEN BV
 Oudegracht 23
 3511 AB Utrecht
 Telefoon +31 (0)30 273 42 49
 Fax +31 (0)30 273 51 28
 mail@okra.nl
 www.okra.nl

